

Vedu vás krajinou stínů, říkám svým klientům

Zuzana Stancová, DiS., vedoucí střediska CSSP - Resocializační a reintegrační programy RRP

Centrum sociálních služeb Praha převzalo již ve dvou případech žadatelů o podmíněné propuštění „záruku za dovršení nápravy odsouzeného“. Nyní možná udělá podobný krok u třetího případu. Je sympatické, že záruku převzala pomáhající příspěvková organizace. Ředitel Tomáš Ján svým souhlasem oceňuje práci vedoucí pracoviště resocializačních a reintegračních programů, Zuzany Stancové i celého týmu, jejich poctivý a autentický přístup ke klientům ve věznicích, odbornou práci zaměřenou na jejich důkladnou přípravu na svobodu a „jiný život“. Pracoviště RRP realizuje již 14 let specifické odborné služby v oblasti postpenitenciární péče, alternativních trestů, specifických sociálních služeb v trestním řízení se stabilní pozicí v oblasti restorativní justice.

Jejich klienty jsou odsouzení – některým krátkodobě pomáhají připravit se na život na svobodě po podmíněném propuštění, s jinými pracuje Zuzana Stancová mnoho let a je pro ně majákem, světlem, které jim při doživotních trestech dává naději a hlavně témata k přemýšlení. „V psychosociální práci s odsouzenými je podstatné, aby považovali za důležité přehodnotit to, co v životě udělali, a dospěli k rozhodnutí, že by to chtěli udělat jinak. Součástí odborné psychosociální a psychologické práce je přiznání vlastní zodpovědnosti za to, co se stalo a zvnitřnění lítosti nad činem, kterým mnoha lidem ublížil.“ Při jednotlivých konzultacích se Zuzanou Stancovou hledají odsouzení cestu k pochopení toho, co se stalo a proč se to stalo. Silným tématem je hledání cesty k odpuštění, ale existuje vůbec nějaká? „Některé věci jsou nevratné, hledáme cestu, jak se s nimi smířit, vyrovnat, jak začít nový život.“ Při sezeních potřebují klienti často probírat smysl své existence. Zuzana Stancová dokáže vytrvale nabízet, diskutovat a stále hledat s vězni smysluplné konání. Podařilo se jí povzbudit tři kluky, aby si dodělali při výkonu trestu střední školu, a jeden klient už studuje vysokou.

Společenská záruka pro podmíněně propuštěné je vždy rozvážné rozhodnutí

Pan Karel, odsouzený na mnoho let, přistoupil na podmínky zařazení do resocializačního programu. Po 5ti letech intenzivní odborné práce ve věznicích se Zuzanou Stancovou se stal druhým vězněm, za kterého CSSP převzalo záruku za dovršení nápravy odsouzeného. Soud záruku přijal a žádost o podmíněné propuštění projednal kladně. Pan Karel už několik měsíců pracuje a vede spořádaný život. Startovací podmínky pro podmíněně propuštěné připravuje Zuzana Stancová při opakovaných sezeních s odsouzenými. Podmínkou je ochota ke změnám, ověřitelný doklad o ubytování, potvrzení o nástupu do práce a motivace k účasti na reintegračním programu „BETA“ na svobodě. Pravidelná docházka za Zuzanou Stancovou je z pohledu zákona dlouhodobým omezením svobody. Jenže pan Karel svobodu dnes chápe jinak. Pomohla mu v tom účast v resocializačním programu „BETA“. Společenská záruka CSSP a doporučení zkušené psychologičky a sociální pracovníce Zuzany Stancové je pro soudce důvěryhodnou instancí, která dobře zná odsouzeného, u kterého takový krok připadá v úvahu. Pro tento návrh je potřeba klienta pečlivě vybrat, připravit, je to možnost pro toho, kdo si podobnou podporu skutečně zaslouží svým pokorným přístupem ke změně. Při opakovaných rozhovorech ve věznicích i mimo ni probírají společně jednotlivá témata, která směřují ke změnám - cyklus změny, aby pochopil, jak jednat a jak ne. „Můj klient si dělá plán, hledá své slabé a silné stránky, hledá, co potřebuje k tomu, aby nerecidivoval. Nejdůležitější je zdravá pokora.“ Pan Karel byl ochotný přijmout jakoukoliv práci. Dokonce si to postavil tak, že přijme práci, kterou nikdo jiný

nechce dělat. Přitom kdysi byl úspěšný podnikatel. Tým, v němž pracuje, neví, že byl ve vězení. Funkce Zuzany Stancové v resocializačním programu spočívá i v tom, že dlouhodobě zůstává pro zaměstnavatele styčným důstojníkem, který operativně řeší vzniklé problémy. Zaměstnavatel musí být dobře připraven, musí o podmíněně propuštěném vědět všechno, aby měl odvahu ho přijmout, je dobré, když porozumí jeho příběhu.

Důležité je dobře naplánovat cyklus změn v životě

Jak vypadají konzultace s odsouzenými klienty, kteří zatím na svou možnost podmíněného propuštění čekají? „Setkáváme se s nimi zpravidla jednou měsíčně nebo jednou za dva měsíce ve věznicích. Nabízíme jim různá témata, různé možnosti. Nejdřív nastává fáze, kdy se společně s klienty orientujeme v tom, co se stalo, co osudnému momentu předcházelo. Asi po 4 konzultacích dospějeme k samotnému trestnému činu, rozebíráme rozsudek. Podrobně spolu provádíme analýzu trestného činu – jak - proč – kdo. Odsouzený musí porozumět sám sobě, proč si zvolil jako řešení, či způsob života, trestný čin. Klient si postupně začíná uvědomovat propojení rizikových situací, které se kumulovaly a vedly k činu. Někdy se vracíme až do dětství, vypráví mi, jak řešil vzniklé problémy, jakou zažil výchovu. Někdy hledá odpověď na otázku, zda by se to stalo, kdyby nežil rizikovým způsobem života, kdyby nebral drogy, nepil alkohol apod. Důležité je, aby si vnitřně i navenek přiznal problémy. Je dobré, aby to, co se stalo, popsal z pohledu poškozených, aby pochopil, co způsobil. V další fázi je zásadní, jak si naplánuje jednotlivé kroky pro změny ve svém životě. Je důležité, aby vycházel z reálných možností, schopností a svých dovedností.“ Zuzana Stancová spíše věci s klientem ze všech stran do hloubky probírá, aby si uvědomil všechna rizika svých rozhodnutí a kroků, aby přesně věděl, co potřebuje a jak to může získat. Společně nastavujeme reálnou laťku, kterou je schopen zdolat. „Opakovaně probíráme, co lze naplánovat – co bude za týden, za měsíc, za rok, půlrok po propuštění. Před propuštěním se také důkladně projednává, kdo na ně čeká venku, kdo by mohl být opěrným bodem, kdo zůstal a je možné se na něj obrátit, rodina, přátelé apod. Dobré je, když se venku najde někdo, kdo může touto kotvou být. Důležitá je pomoc při hledání práce a bydlení. U někoho je třeba na začátku důležitá obyčejná postel na ubytovně.“

Hledání smyslu života při doživotním trestu

„Mám odsouzeného, který stále hledá smysl života při doživotním trestu. Domluvili jsme se, že zkusíme něco vymyslet. Chtěl být užitečný, stále přemýšlel, jak na to a hledal pro tuto aktivitu spojení. Vymysleli jsme program „Rozcestí“, několikrát do roka se mnou za ním do věznice jezdí kluci z pastáku. Je to oboustranně smysluplné a ze setkání a rozhovorů si každý odnáší nějakou naději, poučení a doporučení. Ti kluci si tváří v tvář prožijí silný příběh se špatným koncem. Rozhovory s doživotně odsouzeným vězněm kluky motivují k tomu začít přemýšlet jinak, možná i k tomu dělat věci v životě jinak. Naopak můj klient má pocit, že jeho zkušenost může někoho ovlivnit pozitivně. Jsou to kluci, kteří stojí na křižovatce, ale stále mají šanci najít cestou nejistoty a neshody.“

Otázky smíření a odpuštění, naději dává UNICEF

Zuzana Stancová hledá spolu s vězni i doživotně odsouzenými, co by mohlo alespoň částečně vrátit smysl jejich existenci. „Často jim připomínám, že člověk musí přijmout vinu a dělat věci, které to několikrát osobně napravují. Nabádám je: zkuste dělat něco, z čeho budou mít druzí užitek.“ Nápadů padlo víc – např. podílet se na výcviku asistenčních psů, nebo na výrobě pomůcek pro nemocné.

„Také jsme s některými klienty měli nápad, že vymyslíme spolek, který bude podporovat ty, kteří trpí nemocí motýlích křídel. Tato nemoc je o křehkosti, zranitelnosti a bezbrannosti a takové lidi by chtěli moji klienti podpořit a být jim prospěšní. Nejdále jsme se společně s klienty dostali s organizací UNICEF v ČR, která pochopila, jak důležitá je naděje. Naši odsouzení už několikrát přispěli do fondů UNICEF na programy pro děti v rozvojových zemích. Společně přispěli na školu, zdravotní pomůcky, školní pomůcky a také na potraviny. Tohle jsou záblesky pro odpuštění, pro odčinění viny. Svým klientům říkám, že odpuštění přichází poznenáhlu v maličkostech.“

Nalézám své věci – podklady pro vyřízení dluhů

V programech rozšiřujeme svou nabídku pro vězně podle jejich aktuálních potřeb, či problémů. Vážným problémem pro začátek „jiného“ života po propuštění z výkonu trestu je předlužení. Někteří berou tuto skutečnost na lehkou váhu, nemají zájem řešit své dluhy, těm říkáme, že nejsou ještě připraveni na život na svobodě. Někteří už několikrát tuto svou situaci zkoušeli řešit, nebyli úspěšní, nepodařilo se jim udělat věci ve svém životě tak, aby se v problému posunuli. Často berou tuto situaci fatálně, utápí se v pasivitě a beznaději. Zuzana Stancová připravila program speciálně ušitý pro předlužené odsouzené, kteří jsou ještě ve výkonu trestu. Je velmi prakticky zaměřený a má šanci, aby přinesl hmatatelný výsledek. Na webu **věznice v Kynšperku nad Ohří** informuje sociální pracovnice o ukončení programu **FINANCE od A do Z**. Byl realizovaný ve spolupráci s **Centrem sociálních služeb Praha**. Podařilo se vytvořit program, který tvoří dvě společná a jedno individuální sezení. Při společném sezení se odsouzení dozvěděli obecné informace z oblasti financí. Individuální část byla vyhrazena pro řešení konkrétních případů zájemců z řad odsouzených. Někteří odsouzení zůstávají i po skončení kurzu s pracovištěm **Resocializačních a reintegračních programů CSSP** v kontaktu a budou pokračovat v řešení exekucí, hrazení výživného a ostatních dluhů. V čem se podle Zuzany Stancové kurz povedl? „V prvních dvou setkáních je spojena potřebná základní teorie k dluhům a možnosti oddlužení s osobní potřebou a konkrétním dluhem. Jedno setkání je ryze praktické: **Nalézám své věci** (podklady pro vyřízení dluhů), při dalším se seznamují s bankovním a nebankovním sektorem, učí se rozumět lhůtám, učí se orientovat v postupech, jak u svých konkrétních dluhů musí postupovat, čím musí začít, jak jednat s věřitelem. V praktickém setkání si každý vybere svůj konkrétní dluh, který společně s námi začne vyřizovat. Krok za krokem se učí jednat, konat a nevzdat řešení. Při sezeních se snaží trénovat jejich kompetence k samostatnému zvládnání problémů.“

Důležitá je individuální spolupráce se zaměstnavateli

Čeho si Zuzana Stancová cení nejvíc v poslední době? Daří se jí domluvit se zaměstnavateli – většinou podnikateli – kteří jsou ochotni zaměstnat odsouzené klienty se záznamem v rejstříku trestů. Oceňuje to tím více, čím méně se jí daří klienty umisťovat v jiných organizacích, u dalších zaměstnavatelů i firem. **„Mezi lidmi stále existují předsudky a práva lidí po propuštění zůstávají jen teorií. Když tito lidé neseženou práci, nejsou schopni se zařadit, stále tu pak má vliv dlouhodobé nezajištění, přichází rezignace, pesimismus a často i návrat k původnímu rizikovému stylu života. Nemají prostředky na hrazení dluhů, ani na běžný život. Je zřejmé, že pro vedení řádného života je finanční nezávislost potřebná a nutná.“**

Poradkyně Zuzana Stancová v RRP nabízí bezplatné poradenství i rodinám a sociálnímu okolí odsouzených. Do poradny je třeba se předem objednat na tel.: 266 311 053 nebo 606 265 016. Další informace najdete na: <http://www.csspraha.cz/24827-resocializacni-a-reintegracni-programy>

PhDr. Marie Šusterová, CSSP

